

TALOUSESELÄMÄN HÄIRIÖTILOJA

TALOUSELÄMÄN HÄIRIÖTILOJA

SUHDANNEVAIHTELUT

- hyvien ja huonojen aikojen vaihtelut talouselämässä (BKT:n kasvuvauhti, työllisyys...)
- suhdannevaihtelun aallonpituus 4-6 vuotta sekä n. 11 vuotta
 - selityksenä monien investointitavaroiden keskimääräinen käyttöikä
- eri suhdannevaiheista käytetään nimityksiä: nousukausi, korkeasuhdanne, laskukausi ja matalasuhdanne (=taantuma / lama)

Nousukaudelle tyypillistä:

- tuotanto kasvaa, työllisyys paranee, palkat nousevat
- yritysten ja yksityisten investoinnit lisääntyvät → korot nousevat
- kulutus ja tuonti kasvavat → hinnat nousevat, kauppatase kärsii
- vaarana talouden ylikuumeneminen (pörssi- asunto- ym. kuplat, inflaation kiihtyminen)

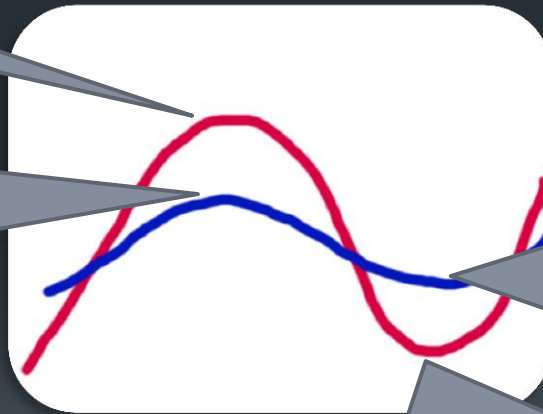
Laskukaudelle tyypillistä:

- alkaa yleensä viennin supistumisella tai kansainvälisestä markkinahäiriöstä
- tuotannon kasvu hiipuu, työttömyys kasvaa
- investoinnit vähentyvät → korot laskevat
- kulutus vähentyy: myös kotimarkkinatuotanto vaikeuksiin
- konkurssit lisääntyvät

- suhdannepolitiikka: pyrkimyksenä hillitä suhdannevaihtelua?
 - monetarismi: markkinavoimat pitäköön huolen suhdanteista (julkinen valta tyytyköön lähinnä korkopolitiikkaan)
 - Suomessa yleisempää ollut keynesiläisyys (John Maynard Keynes): aktiivisella suhdannepolitiikalla ”öljyä laineille”:

säätlemätön noususuhdanne

valtio leikannut suhdannehuipun veronkorotuksilla ja omien investointiensä vähennyksellä

valtio täyttänyt suhdanteen ”aallonpohjan” veronalennuksilla, tulonsiirroilla sekä investoimalla itse tarvittaessa velkarahalla = elvytystä

säätlemätön matalasuhdanne / taantuma / lama

- 90-l:n alun laman torjunta epäonnistui täysin:
 - talouspolitiikassa omaksuttu monetarismi: eroon talouden sääntelystä
 - nousua ei taitettu, vaan talouden annettiin ylikuumentua
 - ei kerätty rahaa laman varalle, vaan jopa velkaannuttiin
 - laman tultua ei mahdollisuutta elvyttää, koska vaihtotaseen vaje pakotti korkojen ja verojen nostamiseen (syvensi lamaa)
- finanssikriisitaantumana (2007-) kimppuun taas vanhoihin aseihin (elvytys)
 - auttoi akuuttiin kriisiin, mutta taantumana venyminen vuosien mittaiseksi velkaannutti valtiota raskaasti → verotus ylös, tulonsiirrot ja elvytys alas (kuinka Suomen käy...?)

■ suhdannepolitiikan keinoja:

1) finanssipolitiikka (ks. ”Julkinen talous”)

2) EKP:n toteuttama rahapolitiikka

- nousukausina kireän rahan politiikka, eli korko ylös ja setelinanto alas ylikuumenemisen estämiseksi
- laskukausina korot alas ja setelinanto ylös, jotta investoinnit vauhtiin
- rahapolitiikka ei enää omissa käsissä: EKP (Saksa, Ranska)

3) Tulopolitiikka = maltilliset palkankorotukset

- palkanalennuksia taantuma-aikoina
 - toteutetaan lomautuksilla, koska sopimukset kieltävät suoran palkkojen alentamisen
 - keynesiläisestä näkökulmasta järjetöntä: alentaa ostovoimaa ja syventää laskusuhdannetta entisestään

- Suomen talous on erittäin riippuvainen ulkomaankaupasta ja siksi suhdannevaihtelutkin johtuvat pitkälti viennin muutoksista
→ aiempina vuosina usein "D-vitamiinia" viennin edistämiseksi ja siten talouden elvyttämiseksi (ei enää mahdollista)

KANSANTALouden HÄIRIÖTILOJA: INFLAATIO

- hintojen nousun aiheuttamaa rahan arvon (ostovoiman) heikkenemistä
 - samalla rahalla saa entistä vähemmän
 - ilmoitetaan yl. kuluttajahintaindeksin nousuna: perusvuosi = 100
 - verrataan tähän hintojen kehitystä (jos hinnat nousevat 5%, pisteluku kohoaa 105:een)
- inflaatio Suomessa 80-luvulle asti jopa kaksinumeroinen luku
 - 90-luvulta asti pääosin 1-3% vuodessa (alhaisuus tärkeää kilpailukyvyllä)

■ Inflaation aiheuttajat (lajit):

1. Kysyntäinflaatio: hyödykkeiden kysynnän nopea kasvu

→ hinnat kohoavat (nousukauden ilmiö)

2. Kustannusinflaatio: aiheutuu kustannusten noususta

○ tuottavuuden nousun ylittävät palkankorotukset, energia- ja raaka-ainekustannusten nousu (öljy!), välillisten verojen nousu

→ yritykset nostavat hintoja → palkankorotusvaatimuksia ...

3. Inflaatio-odotusinflaatio

○ pelätään hintojen nousua ja mitoitetaan palkankorotusvaateet odotusten mukaisiksi → inflaatio kiihtyy

4. Poikkeusolojen inflaatioita:

○ stagflaatio: laskukauden inflaatio

• kustannustekijöiden aiheuttama (esim. palkankorotukset taantumän kynnyksellä)

- sotainflaatio / seteli-inflaatio: painetaan liikaa rahaa
 - voi johtaa hyperinflaatioon (Weimarin Saksa, Unkari 40-l, Jugoslavia 90-l)
 - mahdollista myös rauhan aikana (esim. Zimbabwe 2000-l)
 - syynä esim. löysä rahapolitiikka tai runsas rahan maahantulo suotuisan vientikaupan takia (Suomi 1917)

▪)

▪ Inflaation haittoja:

- säästäjät: rahan arvon heikkeneminen syö säästöjen ostovoimaa
- palkansaajat: palkat nousevat hintoja jähkemmin, progressio kiristää verotusta (korjataan verotuksen inflaatiotarkistuksin)
- eläkeläiset: aiemmin indeksisidonnaisuus (luovuttiin 1990-l:lla)
- ulkomaankauppa: kärsii (viennin kilpailukyky heikkenee, tuonti kohoaa)

- tasevaikeudet (ei enää D-vitamiinia apuna!)

▪ pitkäaikainen inflaatio: horjuttaa maan mainetta pelottaen ulkomaiset sijoittajat ja kotimaiset pääomat muualle

- säästäminen kärsii: ei kerry pääomia investointeihin

▪ Inflaation hyöty:

- velanottajat: saavat maksaa velkansa heikentyneellä rahalla
 - asunnon ostaminen kannattava inflaation aikana (inflaatio ”syö” velkaa, asunnon arvo nousee muun inflaation mukana; näin oli vielä 80-luvulla)

■ Inflaation hillitseminen:

- kysyntäinflaation torjunta: kuluttajilta ”liika” ostovoima pois
 - finanssipolitiikka: kiristetään verotusta, leikataan tulonsiirtoja
 - rahapolitiikka: EKP vähentää liikkeellä olevan rahan määrää ja nostaa keskuspankkikorkoa

⇒ haitta: em. keinot lisäävät työttömyyttä (investoinnit vähenevät kysynnän laskiessa ja korkojen noustessa)

- kustannusinflaation torjunta: aiemmin hinta- ja palkkasulku, mutta se on vain tilapäinen hätäkonsti (korotuspaineet patoutuvat)
 - tupo-ratkaisut: maltti palkankorotuksissa = kustannukset eivät nouse
 - indeksiehto: jos inflaatio ylittää tietyn rajan, nousevat palkatkin
 - tarkoitus ”ostaa” pienemmät palkankorotukset
 - riskinä inflaatio-ikiliikkuja

DEFLAATIO:

- inflaation vastakohta = rahan ostovoiman nousu
 - harvinainen (hinnat ja palkat ovat huomattavasti jäykempiä laskemaan kuin nousemaan)
- haittavaikutuksia: velalliset kärsivät tappioita
 - lainanmaksu takaisin "paremmalla rahalla" = reaalikorko nousee
 - korkea reaalikorko laskee investointeja: työllisyystilanne heikkenee
 - ääritapauksessa jopa miinuskorkoja investointeja vauhdittamaan
 - kulutus laskee kuluttajien odottaessa hintojen laskua
 - valtio ja kunnat menettävät verotuloja (progressio)
- säästäjille etua: rahan ostovoima parantuu jopa nolllakorolla

Jos inflaatio on "susi", niin deflaatio on "lauma ihmissusia". Deflaatiokierteen alkamisen pelossa talouspäättäjät eivät uskalla tavoitella nolllainflaatiota, vaan inflaation tasoa 1 – 2%.

Japanin 90-luvun kohtalo pelottaa!